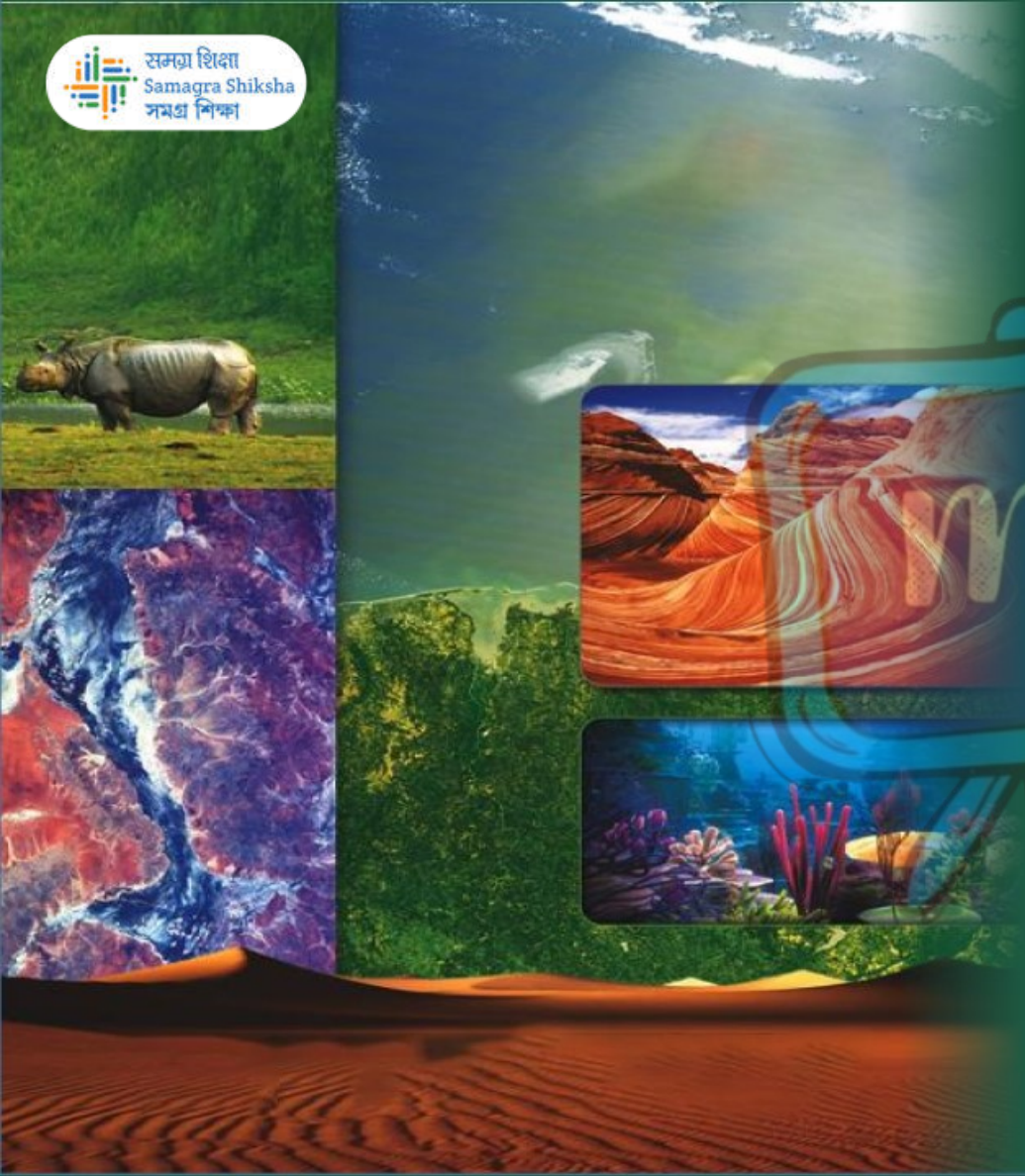

দশম শ্রেণীৰ বাবে

ভূগোল

পাঠ - ১

অর্থনৈতিক ভূগোলঃ বিষয়বস্তু আৰু সম্পদ

অংশ – ৩

শ্রাৱণী দেৱী

সম্পদৰ সংৰক্ষণ – অৰ্থ, প্ৰয়োজনীয়তা আৰু পদ্ধতি

- সম্পদ (বিশেষকৈ প্ৰাকৃতিক সম্পদ) পৃথিৱীত একেদৰে পোৱা নাযায়।
- এই প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহৰ বহুতো অনবীকৰণযোগ্য ।

- কিন্তু, জনসংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধি আৰু মানৱ সভ্যতাৰ অবিৰত উন্নতিৰ বাবে প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ব্যৱহাৰ যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছে।
- চীন আৰু ভাৰততকৈ জনসংখ্যা কম হোৱাৰ পাছতো আমেৰিকা, কানাডা, জাপান, জাৰ্মানী, ইংলেণ্ড আদি দেশে প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ যথেষ্ট ব্যৱহাৰ কৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ (খনিজ সম্পদকে ধৰি) বৃহৎ পৰিসৰৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে এই দেশসমূহে উচ্চ অৰ্থনৈতিক বিকাশ সাধন কৰিছিল।

প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ (বিশেষকৈ নবীকৰণ নোহোৱা) বিশ্বব্যাপী নাইকীয়া হৈ অহাৰ কাৰণ—

- ✓ উন্নত দেশসমূহত সম্পদৰ ব্যাপক ব্যৱহাৰ;
- ✓ উন্নয়নশীল দেশসমূহত জনসংখ্যা বিস্ফোৰন।

- এনে গুৰুতৰ পৰিস্থিতি অতিক্রম বা মোকাবিলা কৰিবলৈ সম্পদ সংৰক্ষণৰ বাবে এক বিশ্বব্যাপী পৰিকল্পনা ৰূপায়ণ কৰা হৈছে।
- প্রাকৃতিক সম্পদৰ শোষণ আৰু ব্যৱহাৰে পৰিৱেশত যথেষ্ট প্রভাৱ পেলায়, যাৰ ফলত প্রকৃতি সংৰক্ষণৰ ওপৰত গুৰুত্ব বৃদ্ধি পায়।
- সম্পদৰ ব্যৱহাৰ আৰু সংৰক্ষণ অতি ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

সম্পদ সংৰক্ষণ —

- ধ্বংস বা অপব্যৱহাৰ নোহোৱাকৈ যিকোনো সম্পদৰ সম্ভাব্য সম্পূৰ্ণ ব্যৱহাৰ।

মূল উদ্দেশ্য —

- প্ৰাকৃতিক সম্পদসমূহ এনেদৰে সংগ্ৰহ কৰি ব্যৱহাৰ কৰক যাতে আমি সকলোৱে দীৰ্ঘদিন ধৰি এইবোৰৰ পৰা লাভৱান হৈ থাকিব পাৰো।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- সম্পদ সংৰক্ষণ'ৰ অর্থ কেৱল কোনো ব্যৱহাৰ নোহোৱাকৈ সম্পদ সংৰক্ষণ নহয়।

উদাহৰণ—

- খনিজ তেল সংৰক্ষণ মানে কোনো অপচয় নোহোৱাকৈ খনিজ তেলৰ ব্যৱহাৰ আৰু মানৱ কল্যাণৰ বাবে দীর্ঘদিন ধৰি ইয়াৰ সঠিক ব্যৱহাৰ।

- সম্পদ সংৰক্ষণ অনবীকৰণযোগ্য সম্পদৰ সৈতে অধিক জড়িত যদিও সংৰক্ষণৰ ধাৰণাসমূহ সকলো সম্পদৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য।

- বনাঞ্চল ধ্বংস, (নবীকৰণযোগ্য সম্পদ)ৰ ফলত এই অঞ্চলসমূহত প্ৰাণীৰ বাসস্থান, জৈৱ বৈচিত্ৰ্য আৰু পৰিৱেশৰ ভাৰসাম্যহীন হয়।
- পৰিস্থিতিতন্ত্ৰৰ বাবে বিশ্বজুৰি বাঘ, হাতী, গঁড়, ডলফিন আদিৰ দৰে বিৰল আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ জৈৱিক সম্পদ সংৰক্ষণৰ বাবে অসংখ্য পৰিকল্পনা আৰু প্ৰকল্প ৰূপায়ণ কৰা হৈছে।

- অসমৰ বহু মূল্যবান উদ্ভিদ-প্রজাতি বিলুপ্ত হৈ গৈ আছে।

যেনে —

- সর্পগন্ধা, ছালকুঁৱৰী, কালমেঘ, অর্জুন, অগৰু, চিৰতা, জাইফল, শতমূল, শুকলতি ইত্যাদি।

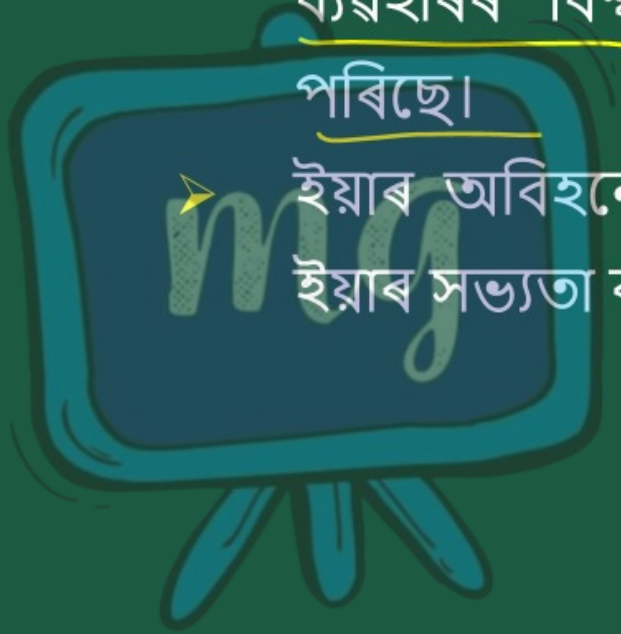
- কিছু জীৱ-জন্তু বিলুপ্ত হৈ আহিছে।

যেনে —

- সোণালী বান্দৰ, হলৌ বান্দৰ, বনৰীয়া ম'হ, নল গাহৰি, শিহু, দেওহাঁহ, ধনেশপক্ষী, বৰটোকোলা আদি।

- কয়লা, খনিজ তেল, ৰাসায়নিক সাৰ / কীটনাশক আদিৰ ব্যৱহাৰ দ্রুতগতিত বৃদ্ধি পোৱাৰ ফলত বায়ু, পানী আৰু মাটি প্রদূষণৰ ফলত পৰিৱেশৰ ক্ষেত্রত যথেষ্ট সমস্যাৰ সৃষ্টি হৈছে।
- সম্পদ সংৰক্ষণৰ বাবে আমি প্রয়োজনীয় পদক্ষেপ ল'ব লাগিব, সম্পদৰ অর্থনৈতিক ব্যৱহাৰকে ধৰি যাতে আমাৰ উন্নয়ন প্রক্রিয়া দীর্ঘদিনীয়া হয়।

- সম্পদৰ সংৰক্ষণ আৰু যুক্তিসংগত ব্যৱহাৰৰ বিশ্বজুৰি অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ হৈ পৰিছে।
- ইয়াৰ অবিহনে এই পৃথিৱীত মানৱ আৰু ইয়াৰ সভ্যতা বৰ্তি থকা কঠিন হৈ পৰিব।

- বিশ্বজনীন জনসংখ্যা বৃদ্ধি আৰু পৰিৱেশৰ সমস্যা (সম্পদৰ অভাৱৰ দৰে)ৰ বাবে বিভিন্ন স্তৰত প্ৰাকৃতিক সম্পদ সুৰক্ষা আৰু সংৰক্ষণৰ বাবে বিশ্বব্যাপী প্ৰচেষ্টা চলোৱা হৈছে।
- ইয়াৰ বাবে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয়, ৰাষ্ট্ৰীয়, আঞ্চলিক আৰু স্থানীয় পৰ্যায়ত বহুতো চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী সংস্থা আৰু সংগঠন গঠন কৰা হৈছে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

পৰিৱেশ, বন আৰু জলবায়ু পৰিৱৰ্তন মন্ত্ৰালয়

- এনে উদ্দেশ্যৰ বাবে ভাৰতে চৰকাৰী পর্যায়ত এই মন্ত্রালয় প্রতিষ্ঠা কৰিছে।
- পৰিৱেশ সুৰক্ষা আৰু প্রাকৃতিক সম্পদ সংৰক্ষণৰ সৈতে জড়িত আইন প্রণয়নৰ বাবে দায়বদ্ধ।

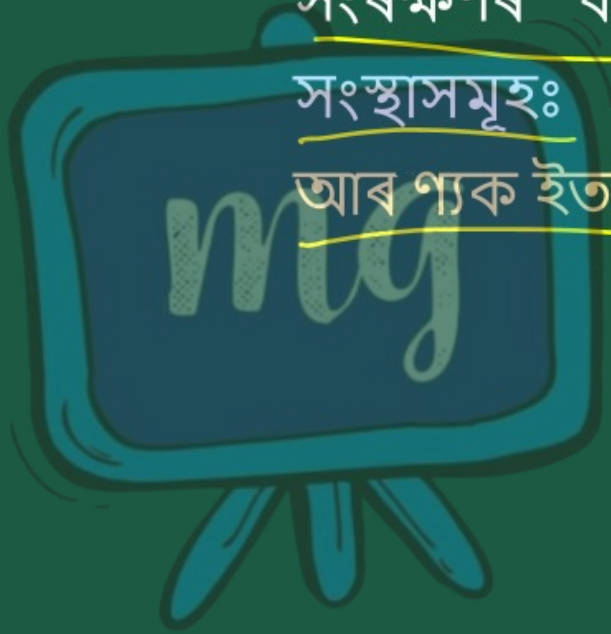
ভাৰতীয় বন গৱেষণা আৰু শিক্ষা পৰিষদ

- মন্ত্রালয়ৰ অধীনত স্বায়ত্তশাসিত প্রতিষ্ঠান
- গঠন — ১৯৮৬ চন।
- বহু বেচৰকাৰী সংস্থাই পৰিৱেশ সুৰক্ষাৰ বাবেও কাম কৰি আছে।

উদাহৰণ —

- বিজ্ঞান আৰু পৰিৱেশ কেন্দ্র (CSE), গ্রীণপিচ ইণ্ডিয়া, ৱাইল্ড লাইফ ট্রাষ্ট অৱ ইণ্ডিয়া আদি।

- অসমৰ পৰিৱেশ সুৰক্ষা, জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ বাবে কাম কৰা বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহঃ — অসম বিজ্ঞান সমিতি, আৰ ণ্যক ইত্যাদি।

ক। বিকল্প সম্পদৰ সন্ধান

- অতি ব্যৱহৃত সম্পদৰ উৎপাদনৰ সময়তো বিকল্প সম্পদৰ উৎস অন্বেষণ কৰিবলৈ গৱেষণা আৰু জৰীপ চলোৱা।

বিকল্প সম্পদৰ উদাহৰণ

- ✓ কপাহী আঁহৰ ঠাইত কৃত্রিম আঁহ
- ✓ প্রাকৃতিক ৰবৰৰ ঠাইত কৃত্রিম ৰবৰ

- অনবীকৰণযোগ্য শক্তি সম্পদ (কয়লা, খনিজ তেল আদি)ৰ ব্যৱহাৰ হ্ৰাস কৰিবলৈ নবীকৰণযোগ্য শক্তিৰ উৎস (সৌৰ, জলবিদ্যুৎ, বায়ু, জৈৱ শক্তি আদি)ৰ ব্যৱহাৰ বৃদ্ধি কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

খ। পুনৰাৱৰ্তন

- সীমিত মজুত থকা কেঁচামালৰ ব্যৱহাৰ হ্ৰাস কৰিবলৈ ব্যৱহাৰযোগ্য আৱৰ্জনা পুনঃব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে পুনৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

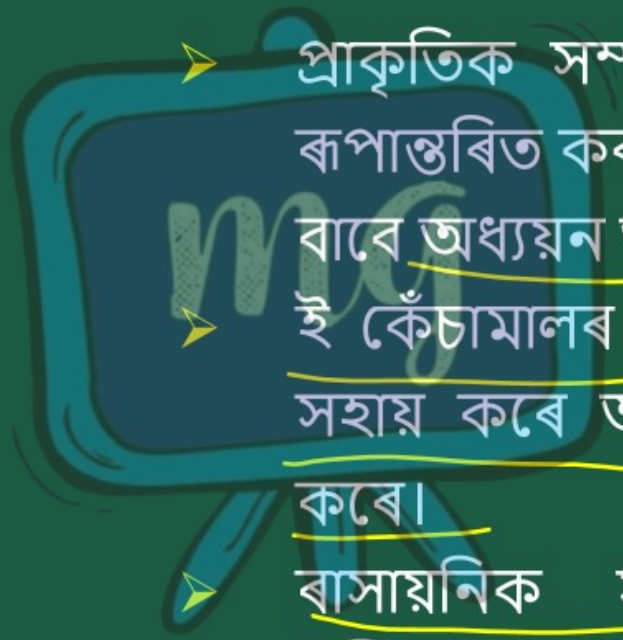
উদাহৰণ —

- পুৰণি পলিথিনৰ বেগ, প্লাষ্টিকৰ বটল, কাগজ, লোহাৰ খোঁচৰা আদি পুনঃব্যৱহাৰ কৰিলে এই সামগ্ৰীসমূহৰ কেঁচামালৰ ব্যৱহাৰ আংশিকভাৱে হ্ৰাস পাব পাৰে।

- কিছুমান ব্যৱহাৰযোগ্য আৱর্জনা সামগ্রীৰ পুনঃব্যৱহাৰে সংৰক্ষণত সহায় কৰে সম্পদসমূহ।

গ। অভিযোজন বা নৱপ্রচলন

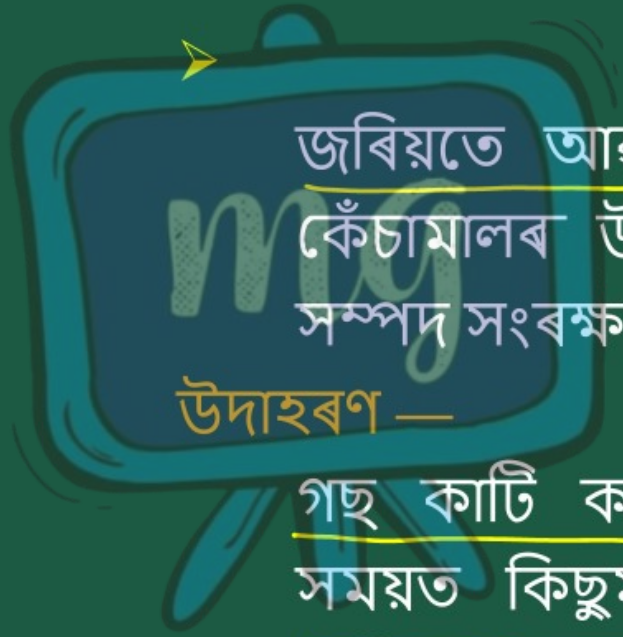

- প্রাকৃতিক সম্পদক ব্যৱহাৰযোগ্য ৰূপলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ ক্ষেত্রত উদ্ভাৱন বিকাশৰ বাবে অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা।
- ই কেঁচামালৰ অপব্যৱহাৰ পৰীক্ষা কৰাত সহায় কৰে আৰু সম্পদ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰে।
- ৰাসায়নিক সাৰৰ নেতিবাচক প্রভাৱ পৰীক্ষা কৰিবলৈ জৈৱিক সাৰৰ ব্যৱহাৰক অগ্রাধিকাৰ দিব লাগে।

समग्रा शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

ঘ। বৰ্জিত দ্ৰব্যৰ পৰিমাণ হ্ৰাস

পুনৰ ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে আৱৰ্জনা উৎপাদন হ্ৰাস কৰি, কেঁচামালৰ উপযোগীলৈ ৰূপান্তৰিত কৰি সম্পদ সংৰক্ষণ কৰিব পাৰি।

উদাহৰণ —

গছ কাটি কাঠৰ সামগ্ৰী নিৰ্মাণ কৰাৰ সময়ত কিছুমান সৰু উদ্যোগ স্থাপনৰ জৰিয়তে পেলনীয়া কাঠ ব্যৱহাৰৰ একেলগে ব্যৱস্থা কৰিছিল।

- কাগজ কলত উৎপন্ন হোৱা কাঠ আৰু বাঁহৰ পেলনীয়া সামগ্ৰীক জৈৱিক বা ৰাসায়নিক পদাৰ্থলৈ ৰূপান্তৰ কৰা।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

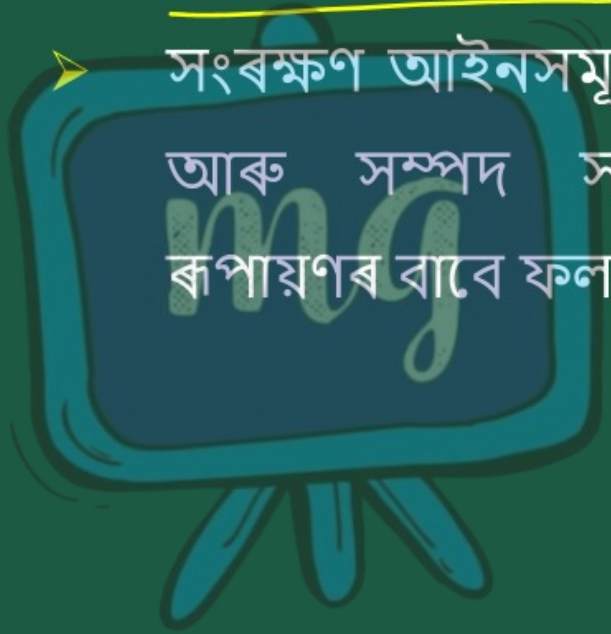
Under CSR Support by
ipca | Foundation

ঙ। জ্ঞান আৰু শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ

- উৎপাদন আৰু সম্পদৰ ব্যৱহাৰৰ সঠিক ব্যৱস্থাপনাৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়।
- সম্পদৰ অপ্ৰয়োজনীয় অপচয় পৰীক্ষা কৰিবলৈ সজাগতা বৃদ্ধি কৰা।

চ। সংৰক্ষণ সম্পৰ্কীয় আইনৰ কাৰ্যকৰীকৰণ

- সংৰক্ষণ আইনসমূহৰ বিধানসমূহ কঠোৰ, স্বচ্ছ আৰু সম্পদ সংৰক্ষণ কাৰ্যসূচীৰ সঠিক ৰূপায়ণৰ বাবে ফলপ্ৰসূভাৱে ৰূপায়ণ কৰা।

ছ। সম্পদৰ ভঁৰালৰ সঠিক মূল্যায়ন

- সম্পদৰ ভৱিষ্যত পৰিকল্পনাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয়।
- ই কিছুমান সম্পদৰ অপ্ৰয়োজনীয় ব্যৱহাৰ হ্ৰাস কৰাত সহায় কৰে আৰু বিকল্প সম্পদৰ সন্ধান কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰে।

জ। সম্পদসমূহৰ ভৱিষ্যৎ প্ৰয়োজন নিৰ্ধাৰণ

- সম্পদৰ ভৱিষ্যতৰ প্ৰয়োজনীয়তা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে এটা সম্পদৰ বৰ্তমানৰ ব্যৱহাৰ আৰু জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ হাৰ মূল্যায়ন কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- ই অপ্ৰয়োজনীয় সম্পদৰ ব্যৱহাৰ আৰু অপচয় হ্ৰাস কৰাত সহায় কৰে, লগতে বিকল্প সম্পদৰ অন্বেষণ ক্ষিপ্ৰতাৰে কৰে।

মূল্যায়ন

1 | বিলুপ্তপ্রায়ী দুবিধ জীৱৰ নাম লিখা -

1. মেনালী বান্দৰ
2. হলো বান্দৰ

মূল্যায়ন

2 | ভাৰত বন গৱেষণা আৰু শিক্ষা সংস্থা স্থাপিত হৈছিল-

ক ১৯৫৬

খ ১৯৮৬